

**HUGO DE GROOT
(1583-1645)
EEN GROOT MAN ?**

Hugo de Groot, in 1631 geschilderd door Michiel Jansz van Mierevelt
(Rijksmuseum – Amsterdam en Museum Prinsenhof - Delft)

Tijd van Regenten en Vorsten

Hugo de Groot (1583-1645), een groot man? is een les uit de ***Tijd van Regenten en Vorsten*** bij het canonvenster ***Hugo de Groot***. In deze les komt de vraag aan de orde of Hugo de Groot een groot man was:

- Zijn levensloop en werk tot en met de ontsnapping uit Loevestein in 1621;
- Zijn levensloop en werk in ballingschap;
- De betekenis van zijn werk voor later tijd.

Deze les sluit aan op het kenmerkend aspect van de ***Tijd van Regenten en Vorsten*** voor het basisonderwijs: ***burgerlijk bestuur en stedelijke cultuur in Nederland***

De les heeft raakvlakken met de les *Michiel de Ruyter. Wie is op zee de baas?* (zie canonvenster *Michiel de Ruyter*).

Beginsituatie van de les

- de leerlingen kunnen de *Tijd van Regenten en Vorsten* op de tijd balk plaatsen;
- de leerlingen kunnen met een kaart van Europa werken;
- de leerlingen kennen de begrippen 'de Republiek', stadhouder en raadpensionaris;
- de leerlingen zijn bekend met het feit dat de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden tachtig jaar strijd leverde met Spanje om een onafhankelijk land te worden;
- de leerlingen zijn bekend met het belang van de handel voor de Republiek.
- de leerlingen zijn in staat om opdrachten op internet op te zoeken.

Doelstellingen van les

- de leerlingen kunnen aangeven waarom Hugo de Groot in zijn tijd een wonderkind genoemd werd;
- de leerlingen kunnen aangeven waarom Hugo de Groot levenslange gevangenisstraf kreeg en opgesloten werd op slot Loevestein;
- de leerlingen kunnen aangeven hoe Hugo de Groot uit het slot ontsnapt is en waarom hij verder als balling moest leven;
- de leerlingen kunnen aangeven welke ideeën Hugo de Groot had over van wie de zee is en wat deze ideeën nu nog betekenen;
- de leerlingen kunnen aangeven welke ideeën Hugo de Groot had over oorlog en vrede en wat deze ideeën nu nog betekenen;
- de leerlingen kunnen uitleggen waarom Hugo de Groot *de pionier van het volkenrecht* genoemd wordt.

Lesopzet

De *Tijd van Regenten en Vorsten* telt een groot aantal canonvensters. Dat maakt dat het niet altijd mogelijk zal zijn om alle canonvensters uitgebreid aan de orde te laten komen. Daarom is in deze lesopzet gekozen voor twee verschillende opzetten. Kern van de les is een door de leerkracht te vertellen verhaal met een power point presentatie. In opzet 1 gaan daarna de leerlingen in groepen een opdracht uitwerken, waarover ze verslag uitbrengen. Is voor deze opzet te weinig tijd, dan voegt de leerkracht in opzet 2 aan zijn verhaal de belangrijkste aspecten uit de opdrachten toe. De les wordt dan met een verwerking afgesloten.

Opzet 1 – uitgebreide versie	Opzet 2 – beknopte versie
<p>1 Inleiding <i>Inleidend gesprekje over ‘groot’.</i> Eventueel aan te vullen met onderwerpen uit de beginsituatie, die om herhaling vragen.</p>	<p>1 Inleiding <i>Inleidend gesprekje over ‘groot’.</i> Eventueel aan te vullen met onderwerpen uit de beginsituatie, die om herhaling vragen.</p>
<p>2 Leskern <i>Hugo de Groot (1583-1645), een groot man?</i> De leerkracht vertelt het verhaal van Hugo, afgewisseld met enkele korte klasgesprekjes.</p>	<p>2 Leskern <i>Hugo de Groot (1583-1645), een groot man?</i> De leerkracht vertelt het verhaal van Hugo, neemt de informatie over de vijf opdrachten op in zijn verhaal en wisselt af met enkele korte klasgesprekjes.</p>
<p>3 Opdrachten aan groepen leerlingen De leerlingen worden in groepen ingedeeld. Elke groep krijgt een opdracht, en zoekt deze uit en doet er verslag over in de klas.</p>	<p>3 Nagesprek over de leskern De leskern wordt afgesloten met een gesprek over Hugo’s betekenis.</p>
<p>4 Verwerking De verslagen worden afgesloten met een gesprek over Hugo’s betekenis.</p>	<p>4 Verwerking De les wordt afgesloten met een door de leerlingen te maken verwerking. Na de invulling wordt deze nabesproken.</p>

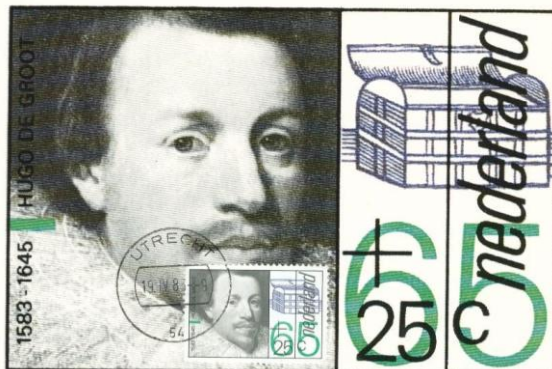
HUGO DE GROOT (1583-1645) EEN GROOT MAN?

Verhaal

Een groot man?

Inleidende gesprekje over GROOT

Hugo: op een postzegel in 1983,

*standbeelden in Delft, Den Haag en Rotterdam,
heel veel Hugo de Grootstraten in Nederland,
maar wat heeft hij dan gedaan?*

Wonderkind

Op 10 april 1583 is Hugo de Groot in Delft geboren. Zijn familie is in die stad een belangrijke familie. Zijn vader was een tijdlang één van de burgemeesters van de stad. Hugo krijgt al vroeg thuis onderwijs van zijn vader en van een huisleraar. Hij leert Latijn, de taal die in die tijd belangrijk was voor internationale contacten tussen geleerden en voor wetenschappelijke boeken.

OPDRACHT 1: LATIJN (zie opdrachtblad)

Op achtjarige leeftijd schrijft hij al versjes in het Latijn. Hij is nog maar elf jaar als hij naar Leiden verhuist om daar aan de universiteit te studeren. Hij bestudeert Latijnse en Griekse geschriften en studeert geschiedenis en rechten.

Gesprekje

Studie in rechten?

Kun je dat nu ook studeren?

Wat kun je dan worden? [rechter / advocaat]

Toen hij 16 jaar was mocht hij van Johan van Oldenbarnevelt, de raadpensionaris van Holland, mee op een reis naar de Franse koning.

Johan van Oldenbarnevelt

Van Oldenbarnevelt wilde de steun van Frankrijk in de strijd tegen Spanje (de 80-jarige oorlog). Toen Hugo de Franse koning in het Latijn toesprak noemde deze hem het *wonder van Holland*. Onderweg sloot Hugo aan de universiteit van Orléans zijn studie af: hij werd daar doctor in de rechten.

Aan het werk

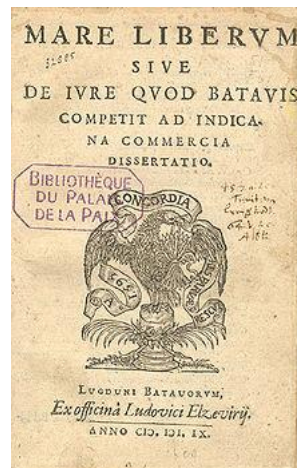
Terug vestigt Hugo zich als advocaat in Den Haag, maar hij heeft ook tijd voor verdere studie. Hij correspondeert met verschillende Europese geleerden. Hij komt in dienst van het gewest Holland. Daar is raadpensionaris Oldenbarnevelt de machtigste man naast stadhouder Maurits. Als advocaat-fiscaal moet hij rechtszaken behandelen.

Via een studievriend in Leiden krijgt hij contact met Maria van Reigersberch, dochter uit een burgemeestersfamilie in Veere. In 1608 trouwen Hugo en Maria.

Maria van Reigersberch

Een jaar later in 1609 verschijnt een geschrift dat wereldberoemd zou worden. Het is een studie over de vraag van wie de zee is: *Mare Liberum* – de Vrije Zee:

Titelpagina van een uitgave van *Mare Liberum*

Hugo schreef dit op verzoek van de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC). Zijn verhaal was voornamelijk gericht tegen Engeland, dat vond dat de zee van de Engelsen was. Daarover voerden Engeland en de Republiek geregeld oorlog in de 17de eeuw (zie de les *Michiel de Ruyter, wie is over de zee de baas?*).

OPDRACHT 2: MARE LIBERUM (zie opdrachtblad)

Oorlog – Bestand - Ruzie

Maar er is ook oorlog met Spanje: de Republiek der Verenigde Nederlanden wilde los van het Spaanse rijk en van de Spaanse koning. Die oorlog was al

begonnen in 1568...

Er werd al wel gepraat over vrede, maar die kwam er nog niet. In plaats daarvan werd voor de tijd van twaalf jaar een bestand gesloten: 1609-1621. De kooplieden waren er blij mee, er kon weer gehandeld worden. Stadhouders Maurits – de legeraanvoerder – was liever blijven vechten.

Tijdens het Bestand ontstaan er in de Republiek onderlinge ruzies over wie de baas is, maar ook over godsdienstige zaken. Er ontstaan twee partijen: een partij rondom Maurits en een partij rondom Oldenbarnevelt. Hugo de Groot staat het dichtst bij de ideeën van Oldenbarnevelt.

In 1618 laat Maurits Oldenbarnevelt in Den Haag gevangennemen. En toen Hugo de Groot aan kwam rijden met zijn koets is ook hij gearresteerd en gevangen gezet op het Binnenhof. Ze worden beschuldigd van hoogverraad. Na een proces is Oldenbarnevelt ter dood veroordeeld en terechtgesteld. Hugo, die vindt dat hij niets verkeerd gedaan heeft, moet nog langer wachten op een vonnis. In 1619 luidt dat: levenslange gevangenisstraf en verlies van al zijn bezittingen.

Gevangenschap

Hugo is naar slot Loevestein gebracht.

Slot Loevestein

Toegangspoort

Uitzicht uit Hugo's vertrek

Via de brug en poort komt Hugo in het kasteel waar hij de rest van zijn leven zal moeten doorbrengen. Hij krijgt een kamer toegewezen met kleine ramen met tralies ervoor.

Na enige tijd mag de familie bij hem komen wonen en Maria mag wel eens boodschappen doen in Gorcum.

Hugo mag wel studeren en krijgt daarvoor regelmatig een kist vol boeken. In de

Loevestein-gevangenis heeft hij verschillende boeken geschreven, die hij later elders afgemaakt heeft.
Het is een triest idee de rest van je leven in de gevangenis te moeten zitten.
Maar hoe kan je uit zo'n zwaarbewaakt kasteel ontsnappen?
Het idee komt van Maria in 1621: de volgende keer als de boeken terug moeten geen boeken in de kist, maar Hugo erin.

De boekenkist in slot Loevestein

Na enige tijd oefenen is besloten het te proberen en het werkte. De soldaten dragen de kist met Hugo naar buiten en per schip gaat het naar Gorcum. Daar kan Hugo uit de kist komen en verkleed als metselaar verlaat hij de stad in zuidelijke richting. Eerst naar Antwerpen en daarna naar Parijs. Hugo was een balling geworden: de Republiek ontvlucht.

Gesprekje: Voorbeeld, doet volgen

Lenig ventje

Een Mexicaanse vrouw probeerde haar man te laten ontsnappen uit de gevangenis door hem in een koffer op te vouwen. Ze werden betrapt.

Dagblad De Pers, 11:06-07, blz. 2.

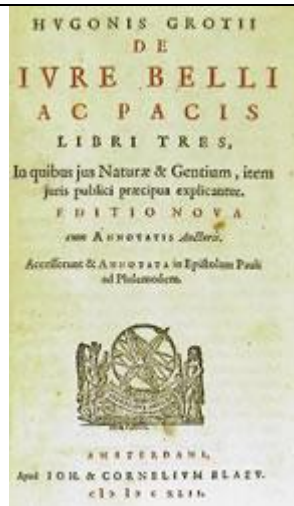
OPDRACHT 3: BALLINGSCHAP (zie opdrachtblad).

Balling voor het leven

Duidelijk is dat Hugo niet terug kan naar zijn land. Hij is nu balling voor het leven. Even hoopt hij dat na de dood van Maurits er een kans op terugkeer is. Misschien is die kans er ook wel als Hugo om gratie vraagt. Maar hij vindt dat hij niets verkeerd gedaan heeft en wil dus niet smeken om weer terug te mogen keren. Hij reist even naar Holland toe, maar blijkt uiteindelijk toch niet welkom.

Als beroemd wetenschapper is hij dat wel in Frankrijk. Zweden maakt hem tot gezant van Zweden in Parijs. Daarnaast blijft Hugo in hoog tempo boeken schrijven en uitgeven. Hij schrijft nu ook veel over godsdienst. Zijn wens is dat alle christelijke godsdiensten weer samen zouden komen en daarover schreef hij verschillende boeken.

Maar verreweg zijn beroemdste boek, dat tot op de dag van vandaag gelezen wordt, is het boek waarin hij zijn ideeën over oorlog en vrede uiteenzet: *Over het recht van oorlog en vrede*.

Titelpagina van een uitgave van *Over het recht van oorlog en vrede*

OPDRACHT 4: OVER HET RECHT OP OORLOG EN VREDE (zie opdrachtblad)

De Zweedse koningin roept hem terug naar Stockholm en wil graag dat hij bij haar aan het hof blijft. Maar Hugo wil terug naar Maria. Onderweg van Zweden naar Duitsland wordt het schip, waarmee hij reisde, getroffen door een zware storm. Hij komt uitgeput aan wal en overlijdt enige dagen later in Rostock.

OPDRACHT 5: REISROUTE PARIJS-STOCKHOLM (zie opdrachtblad)

Begrafenis

Zijn lichaam is naar Delft gebracht en daar is hij begraven in de Nieuwe Kerk.

Grafmonument Hugo de Groot - Nieuwe Kerk – Delft

Maria vestigt zich voor haar laatste levensjaren in Den Haag.

In Delft is ook het eerste standbeeld voor hem opgericht, later gevolgd door een beelden in Den Haag, Amsterdam en Rotterdam

Standbeelden

Delft – 's-Gravenhage – Amsterdam – Rotterdam

Betekenis: een groot man?

Zo mogelijk in gespreksvorm samen met de klas

Hugo is beroemd door zijn bijzondere ontsnapping uit slot Loevestein. Zijn boeken over het volkenrecht hebben hem echter tot een groot man gemaakt. Zijn opvattingen over van wie de zee is bijvoorbeeld. Maar bovenal zijn opvattingen over oorlog en vrede. Daarmee gaf hij een aanzet voor het denken over een organisatie boven de staten, die als scheidsrechter kan optreden bij geschillen tussen staten: organisaties als de Verenigde Naties en het Internationaal Strafhof. Daarmee is Hugo de grondlegger van het volkenrecht. In Den Haag is het Vredespaleis een voorbeeld van hoe zijn ideeën in later tijd doorwerkten.

Vredespaleis – Den Haag

OPDRACHTEN BIJ *HUGO DE GROOT, EEN GROOT MAN?*

OPDRACHT 1: LATIJN

OPDRACHT 2: MARE LIBERUM

OPDRACHT 3: BALLINGSCHAP

OPDRACHT 4: OVER HET RECHT VAN OORLOG EN VREDE

OPDRACHT 5: OP REIS NAAR ZWEDEN

N.B. Bij het verdelen van de opdrachten kan rekening gehouden worden met de moeilijkheidsgraad. De moeilijkste opdrachten zijn 2 en 4, de opdrachten die ingaan op de ideeën van Hugo de Groot.

OPDRACHT 1: LATIJN

Al heel jong leerde Hugo de Groot naast Nederlands Latijn. Hij maakte al op 8-jarige leeftijd versjes in het Latijn. Latijn was de taal op de universiteit. Hij schreef al zijn boeken en zijn brieven aan andere geleerden in het Latijn.

1 Zoek uit wat voor taal het Latijn is:

- wie spraken en schreven het?
- wanneer?
- waar wordt het Latijn nu nog gebruikt?

2 In de tijd van Hugo de Groot kenden alle geleerden Latijn en konden ze met elkaar corresponderen en discussiëren in het Latijn.

- Welke taal heeft de plaats van het Latijn tegenwoordig overgenomen?

3 Hugo de Groot had ook een eigen spreuk (een lijfspreuk) in het Latijn: Ruit Hora.

- Probeer uit te vinden wat die lijfspreuk betekent.
- Past die lijfspreuk bij het leven en werk van Hugo de Groot?

Noteer alle antwoorden op de opdrachten en breng daarvan verslag uit.

OPDRACHT 2: MARE LIBERUM

In 1609 verscheen van Hugo de Groot het boek *Mare Liberum*.

1 Overleg met elkaar:

- van wie is volgens jullie de zee?

2 Van wie is de zee volgens Hugo de Groot?

- wat betekent *Mare Liberum*?
- kijk op internet bij wikipedia: *Mare Liberum*?
- vat kort samen wat Hugo de Groot schreef in zijn boek

[hierbij kunnen jullie gebruiken: www.igohugo.nl, click aan: *Wie was Hugo?* En vervolgens *Wat is Mare Liberum?*

3 Hugo de Groot geldt als de grondlegger van het zeerecht. Maar zijn zijn ideeën nu nog van toepassing?

- zie op internet bij wikipedia: *internationale wateren* en bij wikipedia: *territoriale wateren*.
- waar lag vroeger de grens tussen internationale en territoriale wateren?
- waar ligt die grens nu?

Noteer alle antwoorden op de opdrachten en breng daarvan verslag uit.

OPDRACHT 3: BALLINGSCHAP

Dank zij het plan van zijn vrouw Maria wist Hugo de Groot te ontsnappen uit zijn gevangenis het Slot Loevestein. Maar waar moest hij heen? Als hij in de Republiek bleef zou hij zeker weer opgepakt en vastgezet worden. Hij vluchtte naar het zuiden, naar Frankrijk en vestigde zich in Parijs.

In 1631 probeerde hij terug te komen, niet incognito. Maar als snel werd duidelijk dat hij niet welkom was. Voor wie hem opspoorde wachtte een beloning...

**1 In 1631 reisde Hugo naar de Republiek. Niet incognito.
- Wat betekent 'incognito'?**

2 Familie en vrienden vonden dat Hugo een verzoek om hem weer toe te laten moest richten aan de stadhouder. Maar hij weigerde dat te doen. - Waarom denken jullie?

3 Hugo de Groot moest leven met het idee blijvend weg te moeten blijven uit zijn vaderland: levenslang in ballingschap. Probeer je dat eens voor te stellen: je verder leven niet meer naar je eigen land. - Wat zou dat voor jullie betekenen als je je verdere leven niet meer in Nederland zou mogen wonen?

4 Levenslang

Hugo had de keuze tussen levenslang gevangen of levenslang balling. Hij koos voor het laatste. - Wat zouden jullie gekozen hebben? Ofwel wat is volgens jullie erger?

Noteer alle antwoorden op de opdrachten en breng daarvan verslag uit.

OPDRACHT 4: OVER HET RECHT VAN OORLOG EN VREDE

Tijdens het leven van Hugo werden er veel oorlogen gevoerd. Hugo dacht na over oorlog en vrede en schreef daar in 1625 een boek over – in het Latijn – *De iure belli ac pacis* – *Over het recht van oorlog en vrede*.

1 Welke oorlog was er tijdens het leven van Hugo?

2 Hugo vond dat niet ieder land zo maar een oorlog mocht beginnen. Hij bedacht regels voor het oorlogsrecht. Slechts in drie gevallen mocht er volgens hem oorlog gevoerd worden.

- Welke drie gevallen waren volgens hem oorlogen, die mochten?

Zie www.igohugo.nl, click aan: *wie is Hugo?* En daarna: *Bestaat er een eerlijke oorlog?*

3 Er zijn nu op verschillende plaatsen van de wereld oorlogen.

- Noem twee oorlogen van nu en kijk of ze passen bij de drie door Hugo bedachte redenen voor een eerlijke oorlog.

4 Hugo vond dat er boven alle landen een organisatie moest komen om zaken te regelen als onderdeel van het volkenrecht.

- Zo'n organisatie bestaat nu: welke?

Noteer alle antwoorden op de opdrachten en breng daarvan verslag uit.

OPDRACHT 5: OP REIS NAAR ZWEDEN

In 1645 reisde Hugo de Groot van Parijs naar Stockholm. Hij vertrok uit Parijs op 29 april 1645 en reisde langs Dieppe, Rotterdam, Leiden, Amsterdam, Harlingen, Hamburg, Wismar en Stockholm. Daar kwam hij op 05 juli 1645 aan.

1 Zoek in een atlas deze plaatsen op en maak een tekening van de reis van Hugo de Groot.

2 Hugo reisde over land van Parijs naar Dieppe. Met welk vervoermiddel zal dat gegaan zijn?

3 Hugo reisde van Rotterdam via Leiden naar Amsterdam. Welk vervoermiddel was in die tijd voor die reis het beste?

4 Zoek op internet uit hoe je nu van Parijs naar Stockholm kunt reizen. Hoe kom je nu het snelst in Stockholm?

Noteer alle antwoorden op de opdrachten en breng daarvan verslag uit.

Hugo de Groot, een groot man?

Verwerkingsopdrachten

1 Waarom werd Hugo de Groot in zijn tijd een wonderkind genoemd?

2 In welke taal schreven geleerden in de tijd van Hugo de Groot elkaar brieven?

3 Hoe heet de tijd waarin Oldenbarnevelt en Maurits ruzie met elkaar kregen?

4 Welke straf kreeg Oldenbarnevelt?

5 Welke straf kreeg Hugo de Groot?

6 Hoe wist Hugo de Groot uit zijn gevangenis te ontsnappen?

7 Niet levend maar dood keerde Hugo de Groot ten slotte terug naar de Republiek. Waar werd hij begraven?

8 Over welke onderwerpen schreef Hugo de Groot boeken?

9 Hugo de Groot geldt als de man die het volkenrecht ontwikkeld heeft. Wat is volkenrecht?

10 In welke plaatsen staan beelden van Hugo de Groot?